

Csomorné Dr. Lajkó Ildikó Erzsébet:*

Van kiút, ha elévült követelést fizettetnének meg velünk

Rengeteg téveszme és féligazság terjedt el a polgári jogi követelések elévüléséről. Megszűnik-e a tartozás az elévüléssel? Minden követelés öt év alatt évül el? Az elévült követelésre mégis megfizetett összeget vissza lehet követelni? Tegyük rendet a témában!

A magánjogi követelések elévülése nem jelenti és nem eredményezi a követelés megszűnését. Az elévült követelés úgynevezett természetes kötelemként tovább él. Az elévülés bekövetkezését követően önkéntes alapon teljesített fizetés nem követelhető vissza. Az adósok számára viszont mentőövet jelenthet, ha bebizonyosodik, hogy tartozásuk elévült, ugyanis az elévülés egy jogérvényesítési korlát. Főszabály szerint az elévült követelés bírósági úton nem kényszeríthető ki és nem hajtható végre. (A polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény *(új Ptk.)* ugyanakkor rögzíti, hogy maga a törvény eltérhet ettől a főszabálytól.)

Polgári per esetén a bíróság hivatalból nem vizsgálja egy követelés elévülését, ezért ennek bekövetkeztére az adósnak kell hivatkozni. Amennyiben a perben elévült követelést kívánják az adóssal szemben érvényesíteni, elévülési kifogást szükséges benyújtania. Ha pedig fizetési meghagyás kibocsátását kérik az elévült tartozás kötelezettjével szemben, akkor a vonatkozó jogszabályi határidőn belül ellentmondással élhet, amelyben hivatkozhat a követelés elévülésére. Ha még nem indítottak bíróság előtti eljárást az elévült tartozás adósával szemben, és a követelés jogosultja bank vagy követeléskezelő, akkor az adós panaszt tehet azoknál. Ha ezt elutasítják, a fogyasztó kérelemmel fordulhat az MNB-n belül működő Pénzügyi Békéltető Testülethez (PBT).

A PBT előtt lefolytatott eljárásokban, amelyekben az ügyfél a követelés elévülésére hivatkozott, sok esetben a jogosult pénzügyi szolgáltató elismerte az elévülést, és a követelést lezárta rendszerében. Egyúttal nyilatkozott arról, hogy az ügyből eredően további igényt nem támaszt a fogyasztóval szemben. Végrehajtás alatt álló követelés esetén többször előfordult az is, hogy az elévülés elismerésével együtt a pénzügyi szolgáltató intézkedett a végrehajtás megszüntetéséről is.

Mit tehet az adós, ha végrehajtás alá vonnak egy követelést? Ha már jogerős, végrehajtható bírói határozat született az ügyben és ezután végrehajtási eljárás indult annak érvényesítésére, akkor csak a végrehajtási cselekmények és a tartozás közös megegyezéssel történő módosítása szakítja meg az elévülést.

Az adósnak – amennyiben véleménye szerint a követelés elévült – célszerű a végrehajtás megszüntetése iránti per indítását megelőzően a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény *(Vht.)* 41. §-ban foglaltak szerint elévülésre hivatkozni a végrehajtótónál. Ha ezt megtette, a végrehajtó a bizonyítékra utalva felhívja a végrehajtást kérőt, hogy nyilatkozzon a követelés fennállásáról, egyúttal az adóstól felvett összegből a törvényben meghatározott összegeket fizesse be a megfelelő számlára, illetve a végrehajtónak. Ha a végrehajtást kérő az adós elévüléséről szóló állítását elismeri, és a megjelölt összegeket megfizeti, akkor befejeződik a végrehajtási eljárás. Ha viszont a végrehajtást kérő vitatja az elévülést, akkor az adós pert indíthat a végrehajtás megszüntetésére.

Elterjedt tévedés, hogy minden polgári jogi követelés elévülésének ideje 5 év. Általánosságban ez valóban igaz, de ettől törvény vagy a felek írásbeli megállapodása (pl. szerződés) eltérhet. Így a szerződők akár rövidebb vagy hosszabb elévülési időt is rögzíthetnek írásban. Semmis viszont az elévülést kizáró megállapodás.

Vannak akár 5 évnél rövidebb elévülési idők. Ilyenek például a mobiltelefon vagy internet előfizetésekből származó tartozások, melyek 1 év alatt évülnek el, az áramszolgáltatási követelések elévülési ideje pedig 3 év. Maga a Ptk. is tartalmaz számos speciális elévülési időt. A fuvarozási szerződés alapján támasztható igények – a szándékosan vagy súlyos gondatlansággal okozott károk kivételével – például egy év alatt évülnek el, a veszélyes üzemi felelősségből eredő károkból származó igények tekintetében pedig az elévülési idő 3 év. A tulajdoni igények ugyanakkor nem évülnek el. A munkajogi igények általánosságban 3 év alatt évülnek el.

Bizonyos esetekben az elévülés ideje „nyugszik”, azaz gyakorlatilag meghosszabbodik. Ez csak abban az esetben áll fenn, ha a jogosult (menthető okból) nincs abban a helyzetben, hogy a követelést érvényesíteni tudja. Ilyen lehet például, ha a jogosult semmilyen információt nem tud beszerezni arról, hogy az adós halála után vannak-e a követelésnek örökösei, és ha igen, kik örökölték meg a tartozást.

Gyakori tévedés az is, hogy a fizetési felszólítás egyáltalán nem szakíthatja meg a követelés elévülését. Ehhez tisztázni kell, hogy az ügylet (jogviszony, szerződés), amelyből a követelés származik, az új Ptk. hatályba lépését (2014. március 15.) megelőzően keletkezett-e. Ha igen, akkor a polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (*régi Ptk.*) rendelkezései szerint kell megítélni, hogy a követelés elévült-e, ha nem akkor az új Ptk. szerint.

A régi Ptk. a fizetési felszólítást elévülést megszakító tényként rögzítette. Így, ha a fenti időpontot megelőzően létrejött szerződésből eredő tartozás miatt kap (elévülési időn belül) fizetési felszólítást az adós, akkor a felszólítás megszakítja az elévülést. Ennek az a következménye, hogy az elévülési idő újból kezdődik.

Bár az új Ptk. szerint a fizetési felszólításnak – a hatályba lépését követően kötött szerződések kapcsán – tényleg nincs elévülést megszakító joghatása, vannak más tények, melyek megszakítják az elévülést. Ilyen a tartozás elismerése, az adott kötelezettség közös megegyezéssel történő módosítása, az egyezség, a követelés bírósági eljárásban való érvényesítése, ha a bíróság az eljárást befejező jogerős érdemi határozatot hozott (ugyanazt eredményezi a jogerős fizetési meghagyás is), illetve ha a követelést csődeljárásban bejelentették.

Megeshet, hogy a főköveteléshez egyéb, attól függő mellékkövetelések is társultak (ilyen lehet például a kamat vagy költség). A régi és az új Ptk. is tartalmazza, hogy a főkövetelés elévülésével együtt az utóbbiak is elévülnek. Ha viszont egy mellékkövetelés elévül, az nem érinti a főkövetelés elévülését. S hogy hat a követelés biztosítékára az elévülés? Az új Ptk. rögzíti, hogy megszűnik a zálogjog, ha a zálogjoggal biztosított követelés elévült, s azt is, hogy az elévült követelés kezesével szemben a követelést bírósági úton nem lehet érvényesíteni.

Összefoglalva mindezt, ezekre figyeljen az adós, ha régi tartozást követelnek tőle:

- Ellenőrizze, hogy az adott jogviszonyból eredő követelés hány év alatt évül el;

- Nézze meg, hogy mikor keletkezett a szerződés, amelyből a tartozás ered. Ha ugyanis az 2014. március 15. előtt jött létre, akkor az elévülésre a régi Ptk. irányadó. Ebben az esetben a kötelezett részére – elévülési időn belül – megküldött fizetési felszólítás (is) megszakítja az elévülést;
- Nézze meg, hogy felmerül-e valamely elévülést megszakító körülmény;
- Ha minden szükséges információ rendelkezésre áll, gondolja át, hogy a követelés elévült-e vagy nem;
- Legyen tisztában vele, hogy ha már kifizette a régi tartozását, és később derül ki, hogy az már elévült volt a teljesítés időpontjában, nem követelheti vissza az összeget;
- Ha bírósági úton érvényesítik vele szemben az elévült követelést, akkor – mivel a bíróság nem vizsgálja hivatalból az elévülést – célszerű minden esetben hivatkozni az elévülésre (per indulása esetén elévülési kifogás benyújtásával, fizetési meghagyás kibocsátása iránti eljárásban ellentmondásban hivatkozva az elévülésre);
- Ha a pénzügyi fogyasztói szerződést érintő jogvitáról van szó, s az elévült követelés jogosultjaként a pénzügyi szolgáltató még nem fordult bírósághoz, de például felszólító levelet küld, akkor tegyen panaszt nála. Ha ezt elutasítja, vagy nem ad egyértelmű választ a követelés elévüléséről, forduljon az elévülés elismerése, és az ügy lezárása érdekében a PBT-hez.

**A szerző a Magyar Nemzeti Bank mellett működő Pénzügyi Békéltető Testület tagja*

„Szerkesztett formában megjelent 2023. február 15-én az Origo.hu oldalon.”